

Er moet plaats in de herbe

door ds.

In april 1958 kwamen we aan in Israël en we zouden daar elf jaar blijven. Ik was benoemd als dominee van de Schotse kerk in Tiberias. Zomer 1958 ging ik Ivriet (modern Hebreuws) leren op een Oelpan, een dagschool voor volwassenen, waar op ook een aantal pas gearriveerde joodse immigranten uit Polen zat.

Een hunner vertelde: „Israëls immigratievertegenwoordigers zeiden ons: 'In Israël zijn de sinaasappels goedkoper dan de aardappels', en dat is ook juist, maar men heeft er niet bij verteld hoeveel de aardappels kosten" (die waren toen bijna niet te betalen).

Ernstiger waren de problemen van een ander gezin uit Polen dat ik toen ontmoette: hij, een arts, was joods, zij niet, ze was rooms-katholiek. Terwille van haar man en de discriminatie die hij in Polen onderzocht, was ze bereid geweest met hem naar Israël te gaan, maar beiden waren geschokt en teleurgesteld, toen ze in Israël als 'gemengd gehuwden' gediscrimineerd bleken te worden. Ze hadden twee dochtertjes. Kinderen, geboren uit een niet-joodse vrouw, worden als niet-joods beschouwd. Het huwelijk met

een niet-joodse partner wordt door de rabbi's niet erkend, de kinderen uit zo'n huwelijk gelden als onwettig en kunnen dus later ook niet een joods huwelijk sluiten.

Ofschoon ze geen economische problemen hadden – hij had als arts een goede baan gekregen – wilden ze toch Israël weer uit. Ik heb toen geprobeerd ze daarvan af te brengen, maar ze werden steeds onwrikbaarder in hun besluit: „Hier is geen toekomst voor onze twee dochters, tenzij ze joods willen worden." Het was moeilijk om het land te verlaten, want niet alleen moet je daartoe een visum van een ander land hebben, maar ze moesten ook, eer ze het land weer uitmochten, de subsidie terugbetalen die ze bij binnenkomst in Israël als nieuwe immigranten gekregen hadden. Ik vroeg me destijds al af, of het niet wijzer zou zijn als de Israëlische voorlichting ervan zou afzien om kandidaat-immigranten koeien met gouden horens voor te spiegelen en, vooral, of men van te voren niet eerlijk zou moeten zeggen: „Als een van de partners niet-joods is, of als het jood-zijn van een of van beide partners omstreden is, dan staan u in Israël enkele proble-

men te wachten."

Die vraag komt opnieuw bij me op bij de berichten – en beelden – over de Russische joden. Nu gaat het niet om een aantal van een paar duizend zoals bij de Poolse joden in 1958: tien-, ja honderdduizenden kwamen reeds uit Rusland naar Israël. Opnieuw blijken zich onder hen vele niet-joodse echtgenoten te bevinden, en/of 'half-joden'. Nog maar nauwelijks hebben ze de Sowjet-Unie met haar uiterst zorgelijke economische situatie en een – hetzij openlijk, hetzij latent – antisemitisme verlaten of, in Israël aangekomen, worden ze opnieuw geconfronteerd met „soms vijandig gedrag en discriminatie" (aldus het Nieuw Israëlietisch Weekblad, 6 december 1991) jegens henzelf en jegens hun kinderen.

Nadat sommigen erin geslaagd zijn om ons land te bereiken, achtervolgt hen de discriminatie. Het Joods Maatschappelijk Werk (JMW) in Nederland „zag af van begeleiding in het aanvragen van politiek asiel" voor Sowjet-joden die uit Israël naar Nederland komen: steun aan deze hulpvragers zou volgens de voorzitter van JMW „impliciet betekenen dat Israël ervan wordt beschuldigd zijn onderdanen te vervolgen. De uitgeweken Russen kunnen wel een beroep doen op maatschappelijke hulpverlening" (NIW, 29 november 1991).

'Geadopteerd'

Daarentegen biedt datzelfde JMW de helpende hand aan joden die rechtstreeks uit de Sowjet-Unie zijn gevlucht: zij worden 'geadopteerd', voor hen worden stageplaatsen gezocht en zij worden door een lid van het JMW voorbereid op het interview met Justitie. Over de paar honderd joden die rechtstreeks uit Rusland kwamen wordt dan ook bericht: „Zij krijgen over het algemeen zonder veel moeite een permanente verblijfsvergunning." (aldus NIW, 13 december 1991). Wat mij betreft is dat prima. Maar door anderen (NIW, 6 december 1991) werd opgemerkt: „Waarom zouden joden die hebben geprobeerd in Israël te wonen minder zijn dan joden die dit niet hebben geprobeerd?" Inderdaad.

We hebben in de krant kunnen lezen dat een groep Russische joden (mannen, vrouwen en kinderen in de leeftijd van 8 maanden tot 78 jaar) door ruim 100 ME'ers van hun bed gelicht en op het vliegtuig gezet werden. We hebben op de tv

die jonge, blonde vrouw kunnen zien, die riep: „Ik ben Russisch-orthodox." Jawel, maar ongetwijfeld is haar man joods en daarom verlieten ze Rusland; nu moesten ze terug naar Israël, ofschoon ze het daar niet harden konden. Een van de asielzoekers sprong uit een raam op de eerste etage en ligt nu in het ziekenhuis. Hij moet twaalf weken rust houden en mag zo lang in Nederland blijven. Mooi toch, zo'n concessie. Ik word sarcastisch.

Enige optie

Belangrijk is de vraag: hoe kon het zo ver komen? Dan stuiten we direct op het punt dat Israël er met succes naar gestreefd heeft dat, wie als jood Rusland uit wil, geen andere optie dan Israël heeft. Toen de emigrerende joden via Wenen reisden, koos ruim 90 procent hunner voor de doorreis naar de Verenigde Staten. Israël is erin geslaagd deze vluchtweg af te sluiten; de VS laten geen Russische joden meer toe; de vliegtuigen uit Moskou gaan rechtstreeks naar Tel Aviv.

Premier Shamir heeft er geen doeljes om gewonden: hij heeft belang bij een zeer groot aantal joodse immigranten, want zijn ideaal is immers een 'Groot-Israël', zonder teruggave van enig veroverd gebied. Daarom worden er nieuwe nederzettingen gebouwd in het bezette gebied, en poogt men deze te bevolken, ook met de immigranten uit Rusland.

Terug naar Nederland. Een van de argumenten om de 'Russisch-Israëli'sche' joden niet toe te laten lijkt als twee druppels water op de reden, indertijd gebruikt om joden uit Duitsland op de vlucht voor Hitler weer over de grens te zetten: „Er zijn er te veel." In Zwitserland zei men: „Das Boot ist voll." Dat argument is apekool: ten eerste omdat joden, direct uit Rusland gekomen, wél toegelaten worden – en terecht; ten tweede omdat de weg via Israël naar Nederland uiterst moeilijk is en slechts door weinigen zal kunnen worden volbracht. Het eigenlijke argument lijkt me: men wil Israël gezichtsverlies besparen. Alsof het beeld van huilende mensen die door de ME op het vliegtuig naar Israël gezet worden, en het bericht over de man die in wanhoop uit het raam sprong, het aanzien van Israël zouden vergroten.

Wat is dan de oplossing? Mijs inziens niet om een adempauze in te

(Advertentie)

rg zijn voor Russische joden

J. M. Snoek

'Premier Shamir heeft er geen doekjes om gewonden: hij heeft belang bij een zeer groot aantal joodse immigranten.'

FOTO REUTERS

lassen tot na de kerstdagen, zodat iedereen rustig het feest kan vieren en desgewenst een preek kan beluisteren, bij voorbeeld over 'geen plaats in de herberg', om dan na kerstmis de uitzetting te voltooien, bij voorkeur met een zoet lijntje maar desnoods met de sterke arm, zij het zoveel mogelijk geruisloos.

Gidsland

Nederland zou daarentegen als 'gidsland' het besluit dienen te nemen om voor het jaar 1992 bij voorbeeld een aantal van 1000 Russische joden (met inbegrip van de thans reeds in Nederland vertoevende gemengd-gehuwden) op te nemen. Het zou er daarnaast bij de andere landen van de EG op moeten aandringen, dat ook die landen een aantal joden uit Rusland toegang verlenen. Er zijn berichten dat Frankrijk daartoe bereid is. Het gaat hier nota bene ook nog om over in het algemeen goed geschoolde en hoog opgeleide emi-

granten, maar wat mij betreft geldt dat feit niet eens als een argument. Wel steekhoudende overwegingen voor een dergelijk besluit zijn mijns inziens de volgende:

1. In de dertiger jaren zijn er joden door de Nederlandse politie, op last van de Nederlandse regering, de grens over gezet; dat mag nu niet nog eens gebeuren.
2. De gang van zaken van het moment is niet bevorderlijk voor Israëls aanzien in de wereld.
3. Daarom is het goed dat Israëls monopolitie-positie wat betreft Russisch-joodse immigranten doorbroken wordt. Dat is tegelijk een politiek signaal: geen 'Groot-Israël' en geen verdere ontrechting van de Palestijnse bevolking.
4. Gemengd gehuwden zouden een zekere voorkeur dienen te genieten bij het verlenen van een permanente verblijfsvergunning: hun situatie in Israël is nu eenmaal niet rooskleurig.

5. Voor de immigratie van Russische joden naar Nederland bestaat ongetwijfeld een ongekend groot reservoir aan goodwill bij de Nederlandse bevolking.

Om dit laatste punt aan te tonen, heb ik overwogen om een actie voor te stellen zoals die indertijd ondernomen werd ten behoeve van de bootvluchtelingen. Van alle kanten kwamen aanbiedingen om hen onder te brengen, zo zeer dat de Nederlandse regering onder deze druk van de publieke opinie aan Nederlandse kapiteins toestemming gaf om bootvluchtelingen op te pikken, waarna hun asiël in Nederland verleend werd. Welnu, opnieuw zijn er medemensen gestrand ...

Zelfs heb ik zitten spelen met de volgende gedachte: tijdens de Tweede Wereldoorlog heeft de 'Landelijke Organisatie tot hulp aan onderduikers' (LO) helaas te weinig joodse onderduikers verborgen,

terwijl juist zij de hoogste prioriteit hadden moeten hebben. Welnu, laten we de LO heroprichten ... Het zou voor een paar oud-LO'ers (waartoe ik behoer) een koud kunstje zijn om die paar honderd mensen in nood te laten onderduiken.

Maar we leven niet meer onder vijandelijke bezetting; we hebben onze eigen regering en daarom kunnen we moeilijk 'illegaal' gaan opereren. Toch, als het - om de heer Kosto te overtuigen van de goodwill die er op dit punt leeft onder de Nederlandse bevolking - nodig zou zijn om de een of andere stunt uit te halen, dan zou die goodwill overtuigend worden aangetoond. Ik ben bereid met de heer Kosto daarover een weddenschap aan te gaan, met als inzet een fles echte Karmel-wijn.

De auteur is emeritus predikant te Rotterdam.